

НИНІШНІЙ "ПОСТЧОРНОБИЛЬ": ПРОБЛЕМА НЕ В РАДІАЦІЇ

Алла ЛКСЬОПОВА

Забезпечення науково обґрунтованою інформацією людей, які проживають на радіаційно забруднених територіях Білорусі, Росії та України, – загальний пріоритет для ООН. Особливо це стало актуальним після озвученого на Чорнобильському форумі ООН висновку, що нині не радіація є головною проблемою постраждалих територій. Все згадане вище й сприяло створенню нового проекту ICRIN (Міжнародна науково-інформаційна мережа з питань Чорнобиля) – першого широкомасштабного заходу, який нещодавно стартував в Україні

Про початок роботи даного заходу в рамках проєкту ICRIN, а саме семінару-тренінгу для журналістів з Білорусі, Росії та України на тему "Життя на територіях, що постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС: погляд у майбутнє", ми інформували наших читачів у одному із передостанніх минулорічних випусків газети (№ 51 за 19.12.2009 року). А сьогоднішньою публікацією розпочинаємо цикл журналістських матеріалів про чорнобильські проблеми очима експертів, які брали участь у роботі семінару-тренінгу.

ЧИМ ЦІКАВИЙ ICRIN?

Як пояснила присутнім журналістам координатор з чорнобильських питань Програми розвитку ООН Оксана Лещенко, даний проєкт, до речі, підтриманий 2007 року Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН, має стати частиною більш широких зусиль із надання допомоги місцевим співтовариствам у поверненні до нормального життя до 2016 року. Проєкт ґрунтується на результатах роботи Чорнобильського форуму ООН, на якому консорціум із 8 агентств ООН, урядів Білорусі, Росії та України зробив наукові висновки про наслідки аварії для здоров'я людей та їх вплив на навколишнє середовище. Розповсюдження даних висновків доступно та зрозуміло для пересічних людей. Це сприятиме зникненню невірних тлумачень та міфів і вигадок про радіацію, що й дотепер поширені на забруднених територіях.

"Люди потребують інформації для прийняття правильних рішень, – сказала учасникам семінару-тренінгу Оксана Лещенко. – Адаптація наукових даних в точні та практичні поради допоможе людям безпечно й продуктивно жити на територіях, що постраждали від наслідків аварії. Це зменшить їх страхи та допоможе повернути життя в нормальне русло. Для цього діяльність в рамках проєкту ICRIN включає розповсюдження інформації через систему освіти та тренінги для вчителів, медичних працівників і керівників місцевих співтовариств. Більше того, передбачається й забезпечення місцевих жителів практичними консультаціями щодо ризиків для здоров'я та пропаганди здорового способу життя".

А ще згаданий вище проєкт, за словами координато-

ра з чорнобильських питань, надаватиме підтримку й місцевій владі у проведенні досліджень щодо з'ясування потреб населення в постраждалих місцевостях та в розробці інформаційної бази даних й розповсюдженні практичної, об'єктивної інформації, яка відповідатиме потребам громадськості на рівні місцевих громад. У планах – створення інформаційних Інтернет-центрів (15 пунктів доступу до інформаційних і навчальних матеріалів в сільських районах) та підтримка реалізації невеликих інфраструктурних громадських ініціатив (проєктів) задля покращення умов проживання, стану здоров'я, довкілля та соціально-економічної сфери.

ПРИПУЩЕННЯ ПРО РАДІАЦІЮ НЕ ПІДТВЕРДИЛИСЯ

З моменту аварії міжнародне співтовариство доклало чималих зусиль для оцінки масштабу та характеристик наслідків дії радіації на здоров'я людей. Багато ініціатив, зроблених, зокрема Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВОЗ), Міжнародним агентством з атомної енергії (МАГАТЕ) і Європейською комісією, були направлені на краще розуміння наслідків аварії, надання допомоги щодо їх пом'якшення. Результати цих ініціатив узагальнені в квітні 1996 року на міжнародній конференції на тему "Десятиліття після Чорнобиля: оцінка наслідків аварії". У наукових оцінках, зроблених вченими та експертами з різних країн, в цілому виявилися схожі висновки щодо масштабу й характеру наслідків аварії. В 2000 році на їх основі була підготовлена доповідь із докладним описом ситуації, яка склалася на той момент. Після її публікації вісім організацій ООН і уряди трьох потерпілих держав (Білорусі, Росії та України) організували "Чорнобильський форум" для вироблення узгоджених авторитетних заяв щодо наслідків аварії для довкілля та здоров'я населення, котрі можна віднести на рахунок дії радіації, та надання рекомендацій з таких питань, як поліпшення стану навколишнього середовища, спеціальні програми по охороні здоров'я й науково-дослідна діяльність. Оцінку його (форуму) роботи озвучили на міжнародній конференції, що проходила у Відні (вересень 2005 року). По суті, тоді були підтверджені всі попередні наукові висновки масштабу та характеру наслідків радіації для здоров'я людей, котрі вказують на наступне:

- 134 співробітники станції та аварійні працівники одержали високі дози радіації, які привели до гострої променевої хвороби (ГПХ); багато хто з них отримав ураження шкіри внаслідок бета-опромінення;
- із вище вказаної кількості людей, для 28 осіб високі дози опромінення виявилися смертельними в перні місяці після аварії;
- 19 осіб, що мали діагноз ГПХ, померли до 2006 року. Однак ці смертельні випадки сталися з різних причин, і їх медичні експерти не пов'язують із дією радіації;

Семінар-тренінг для журналістів з Білорусі, Росії та України

- для осіб, що пережили ГПХ, основними наслідками стали враження шкіри та радіаційні катаракти;

- не рахуючи аварійних працівників, ще декілька сотень тисяч людей брали участь в операціях із ліквідації наслідків аварії. Але серед останніх, хто отримав підвищені дози опромінення, крім ознак збільшення числа випадків захворюваності на лейкемію та катаракту, немає підтверджень стосовно інших наслідків від дії радіації на здоров'я;

- у Білорусі, Україні та чотирьох найбільш постраждалих районах Російської Федерації спостерігається значне збільшення числа випадків захворювань на рак щитоподібної залози серед осіб, які піддалися опроміненню в результаті аварії, тоді як 1986 року були дітьми або підлітками. В період 1991-2005 років повідомлялося про більш, ніж 6 000 випадків, з яких значну частину можна віднести на рахунок вживання в їжу молока, забрудненого 1986 року йодом-131. Правда, захворюваність на рак щитоподібної залози в цієї групи продовжує збільшуватися, проте смертельними до 2005 року виявилися тільки 15 випадків;

- дотепер не отримано підтверджених свідчень що-

ДОВІДКА

Чотири агентства ООН (Всесвітня організація охорони здоров'я (ВОЗ), Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), Міжнародне агентство з ядерної енергії (МАГАТЕ), Програма розвитку ООН (ПРООН)) до 23-ї роковини з дня аварії на Чорнобильській атомній станції запустили новий проєкт з бюджетом у 2,5 мільйона доларів США під назвою ICRIN ("Міжнародна науково-інформаційна мережа з питань Чорнобиля"). Основним завданням цієї трирічної програми ООН, що фінансується Довірчим Фондом ООН з безпеки людини, є формулювання та адаптація найостаннішої наукової інформації про наслідки аварії на ЧАЕС у практичні поради для людей, які живуть на радіаційно забруднених територіях Білорусі, Росії та України

до інших наслідків для здоров'я населення, котрі можна віднести на рахунок дії радіації.

У цілому ж, результати 20-річних досліджень підтверджують, що лише особи, які піддалися опроміненню в дитячому віці від радіоїоду у зв'язку з Чорнобильською аварією, а також аварійні працівники та ліквідатори, які отримали високі дози радіації, складають групу підвищеного ризику щодо прояву наслідків опромінення. Більшість жителів радіаційно забрудненої зони отримали низькі дози опромінення, що зіставні з рівнями річної природної фонові радіації або перевищують їх лише в кілька разів, тому люди можуть не боятися серйозних наслідків для здоров'я. Натомість...

ГОЛОВНИЙ ВИСНОВОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОГО ФОРУМУ: саме бідність та низький рівень розвитку регіону, а не радіація, є сьогодні головною проблемою територій, потерпілих від наслідків Чорнобильської катастрофи.

Під час роботи семінару-тренінгу журналісти отримали "найсвіжішу" наукову інформацію про сучасні радіологічні, екологічні, соціально-економічні та медичні аспекти забруднених територій. Провідні експерти ООН, які беруть участь у впровадженні проєкту ICRIN, детально коментували та роз'яснювали кожне з питань, що розглядалося. Все це й стане темою для майбутніх публікацій.